

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ד.

עין משפט
גזר מצוה

רצ בר אחוה ובר אחיה דר' חייא הוה. אייבו אציו של רצ אחיו של ר' חייא היה מן האב כדאמרין בפ"ק דסנהדרין (דף ה.) אייבו וחנא ושילא ומרתא ור' חייא כולהו צני דר' אחא מכפרי הוו ואימא שהיתה אמו של רצ אחותו של רבי חייא היתה מן האם: **כי סליק.**

רצ מעירו מצבל לנרץ ישראל שהיה ר' חייא שם: **אמר.** ר' חייא לרצ אייבו אציק הוא קיים: **א"ל.** רב: **אימא קיימת.** בלשון שאלה. כלומר עד שאתה משאל על אצי שאל על אמי שאף היא אחותך: **אמר לו.** עוד ר' חייא לרצ ואימא אחותי קיימת: **אמר ליה.** רב: אייבו קיים. ואצי כלום קיים הוא עדיין לא השיבותיך עליו ומאליו הבין. וי"א שניחמתה היה משיבו רב על מי שאינו שואל כדי שיצין מן הכלל וקשה בעיני לומר שיולא רב דבר שקר מפיו: **תלון לי מנעלי.** להתאבל על אחי ואחותי: **והולך כלי אחרי לניס המרחץ.** ללמד הלכה לתלמידים נתכוון שאין שמועה רחוקה שלאחר שלשים יום נהגת אלף יום אחד ומקמתו ככולו ואינו לריך ללמד על כל היום כולו ומלמל ליה הולך לן כלי אחרי לניס המרחץ ולא המתין עד למחר אלמא שעה אחת די: **הפוא דהוא קאמר דונו דיני.** בכל דבר משא ומתן שיהיה לו עם אדם היה אומר תמיד כל לדין ואינו נשמע לדבר אדם אלף על פי דיין: **איכף ימא אפיסני ציראשא.** אמתן צירונותא) אם היו לי פלטיין לניס לא הייתי קובעם אלף על שפת הים וממילא היה משתבח בשפת הים. ובתשובת הגאונים מלאכי אכף ימא אסנה ציראשא ופירוש קר היה משתבח בשפת הים ואומר תמיד סגאיש שעל שפת הים צרושים הם צנוקמות אחרים ולשון הגון. סנה בלשון ארמי אסנה צרוש צרותא: **בין לר' מארי צני לרבי יודה.** דאיפליגו במתניתין) בהרמקא דעבד רבנן לאורייתא חמץ אינו אסור מן התורה צבל יראה וצאכילה אלף משש שעות משעברו שש שעות כדליף לקמן) מן ארץ חלק ומן לא תשחט על חמץ: **נזדוק.** חמץ תמלחט על שקודם איסורו יעברנו לנהל לא לקדומי כולי האי דשאלמא אי אור ימנא הוא איכא לתרוצי דמתניתין נמי בשש קאמר אכל השתא תקשה: **נזדוק מפלגא.** דאיכא הקדמה לזרוים כדאשכחן גבי מילה וציריותיה דאברהם שנאמר וישכם אברהם צנקה שלא המתין עד הנך החמה ומכל מקום צלילה לא הקדים ואור הר יפה לנדיקה. צלילה אלף

אבא קיים א"ל אבא קיים אימא קיימא א"ל אימא קיימא. זמא גירסת פרי"ם פי' ר' חייא שאל על אציו א) אם הוא קיים ורצ השיב לו שאציו של רצ קיים וכן צאם² ולפי גירסת הספרים ר' חייא שאל על אציו אם הוא קיים והשיב לו רצ אימא קיימת פי' אימא של רצ היא קיימת³ ולא רצה להשיב אצא קיים שלא יטעה רבי חייא ויסבור שמשויו על מה ששאלו דקרי אינשי לאצי אצא אצא לך פירש הגמרא לרצ בר אחוה ובר אחיה דר' חייא הוה לפרש טעמא למה משיב כן: **שנאמר וישכם אברהם בבקר.** ואם תאמר והיכי מוכח מהאי קרא דוריון מקדימין למלות ואין מקדימין טפי מפלגא והא צנקה גיד הנשא (וחלון גא. סס) יליף ר' אבהו מהאי קרא דתלמיד חכם לא ינא יחידי צלילה ויש לומר להאכ מוכח מקרא דעקידה⁴ דלא היה נמנע אברהם מלנאח יחידי צלילה דשלוהי מזהו אינן מוקיין ועוד דשני נעריו היו עמו⁵ והם מוכח מיושכם אברהם צנקה דכמי גבי סדום⁶ דלא היה מנאח⁷ ויחידי היה שלף רה⁸ שירא

יב א טור ש"ע י"ד סי' טז סעיף ב'
יג ב שם סעיף ג'
יד מ"י פ"ה מהלכות אכל הלכה א סמג עשין מדרבנן סב ט"ש"ע י"ד סי' טז סעיף א'
טו ד ה"מ פ"ז שם הל' א סמג שם ט"ש"ע י"ד סי' טז סעיף א'
טז ו"א פ"ה מהלכות מילה הל' א סמג עשין כה ט"ש"ע י"ד סי' טז סעיף א'
יז ד מ"י פ"ב מהל' סתן ומזה הל' א סמג עשין לט ט"ש"ע א"ח סימן תל"א סעיף ג'
יח ח"מ פ"ה מהלכות מנוחה הל' יא סמג עשין כה ט"ש"ע י"ד סי' טז סעיף ג'
יט ט"מ פ"ב מהלכות סתן ומזה הלכה יח סמג עשין לט ט"ש"ע א"ח סי' טז סעיף א'
כ י"ט ט"ש"ע א"ח שם סעיף ג':

תורה אור השלם

- דן דין עמו באחד שבטי ישראל:
- ובדוק לחוף ימים ישבן והוא לחוף אגרות וירקתו על צידו:
- בראשית מט יג וביום השמיני ימול בשר ערלתו:
- וישכם אברהם בבקר ויחבש את ימרו ויחך את שני עריו אתו ואת צנקה מנו וירבע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו דג'א"ח: בראשית כב ג

רבינו חננאל

רבי חייא שאל לרב בן אחיו (שהוא) וכן אחותו שפלה לארץ ישראל, אמר לו אבא קיים, כלומר אבי חי הוא, לא בקש רב לומר לו כי [הוא] מת, אלא אמר לו אבי שלי חי הוא. כלומר אביך אינו חי. וכן השיב לו על אמו בענין הזה. ולמדנו ממנו שאכל שולחן דברים, שאכל שולחן בנעילת הסנדל. וכי מקצת היום כבולו, וכי שמועה רחוקה איה נהגת אלא יום אחד. ולמה שנינו אור ארבעה עשר בדיקין את חמץ. כלומר למר אין בדיקין ביום אלא בלילה. ואוקימנא בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם, מפני שבידם רחוקין הן בשוק ובערב באין לבתיהן. וכן בלילה יפה אור הדר לבדוק בו, כי ביום אינו מאיר. וכן אמר רב הונא במלמדו ארץ ישראל זה הוינן ערקין באלין בתוהא דסירא ורבא היינו מליקין נירות. שהיו כהים היינו וידעין שהיו יפים. וכן רב הוה מבחיקין היינו וידעין שהיו לילה. המשפיר בית לחברו השוכר חייב במזוזה שהמזוזה חובת הדר היא. המשפיר בית בארבעה עשר בניסן על מי לבדוק, ופשטא על המשפיר לבדוק, ונתיא המשפיר בית לחברו אם

ע"ה המשפיר לבדוק דחמירא דידה הוא. אין לפרש הטעם כיון דשלו הוא ואין אדם יכול לנטל אלף הוא⁹ חייב לזדוק דא"כ אמאי נקט משכיר לתנור צ"ד אפילו צ"ג יתחייב המשכיר מהאי טעמא לזדוק לך מפרש ר"י דחמירא דידה הוא וכן עליו חייב צנקה שעה אחת קודם שהשכירה¹⁰ דאוקימנא דלע"פ דחל חייב קודם שהשכיר על השוכר לעשות מזוזה¹¹ ודמי למזוזה חובת הדר הוא כלומר אפי' לא היה משכירה היה יכול לפטר מזוזה שלא היה דר ומשמש צבית אלף גבי חמץ [אלון] לא ישיב לאחר יתכרך לזדוק: **אם משפיר המפתח.** פירש"י דמסירת המפתחות קונה ואין נראה לר"י דהא אמר צנקה (ב"ק עט.) כשם שקרקע נקנית בכסף צנטר ובחזקה כן שכירות [קרקע] נקנה בכסף וכו' ולא אמרי' דמהני מסירת המפתח אלף כמאן דלמר לך חוק וקני כדאמרין דהפכה (ב"ק נג.) ואם ומפרש ר"י דהא שמשך לו המפתח ולא החזיק¹² ומי שיש צידו מפתח כשחל ל"ד חייב לזדוק לאותו שאין צידו מפתח אף יכנס ויזדוק מיהו אם הפקיד אדם מפתח צימו אלף אדם אחר אינו חייב הנפקד לזדוקו¹³ אלף דוקא כשרוצה להחזיק צבית ולקנותו: [וע"ש מ"ו ב"ק נג.] ד"ה מ"ו פ"ב צ"ג נג.] ד"ה נעלן

לאו זיוס מחשיך. ואם תאמר יזדוק לאור היום הא ילפינן לקמן) מחיפוש שמועות צנר: **לא יפסה צעידנא.** לא יתחיל צגיראש אם קבע עת לתורה צלילות לא יתחיל להתעסק בשמעתא: **צאורא דגליסר נגסי ארנפרי.** ליל יליאש שלשה עשר שהוא כניסת ארבעה עשר והוא ליל צדיקת חמץ: **המירא דידה הוה.** החמץ שצבית שלו הוא: **צנשוטי קאלי.** צנשוטי קאלי. שהי עתה הביט שלו: **לעשות לו מזוזה.** אלמא מיד דמנא עליה רמיא: **חובס הדר.** לפי שהיא משמרתו ומביד צינך [דג'א"ח] צילתך נכנס ויולא זה אלף הכא צדיקת חמץ דרבנן דאי משום כל יראה וכל ימנא הא אמר לקמן [ע"ב] דסגי ליה בצטול בעלמא אי מסיח דעתיה מיניה ומשי ליה כעפרא ואמר כל חמירא דצביתא דדין כו' ורצנן הוא לאררון צדיקה והשתא כי האי גוונא מיציעא לן טורח וזו על מי מוטל: **מסירת המפתח** הוא קנין השכירות ואם עד שלא מסר המפתח נכנס ליל ארבעה עשר חלה חובת הצדיקה על המשכיר שעדיין היתה כשרותו ואף על פי שמסר לו זיוס כד חלה חובת עשיו: **צנרעט עשי.** שחירת. מי מחזיקין ליה להאי משכיר דודאי צדקו אמש כמנאות חכמים אי לא: **למאי נפקא מיניה לישנייה.** להאי אש צדקו אם לאו: **גוון דליסיה להאי.** משכיר למישינייה ומינעו לן לאטרומי להאי שוכר לזדוק מספק מאי: **נאמנין על ציעור חמץ.** להעיד צנרעט עשר שצדקו בעליו אמש: **מאי טעמא נאמנין.** הא לאו צני אסהודי נינהו לאו משום דבלאו חמירה ידעו נמי מחזיקין ליה צדוק דודאי לא עבר זה על דברי חכמים ואפי' הוא עם הארץ לשאר דברים חזר הוא לענין צדיקה דהכל ורצין:

עד שלא חל י"ד מסר לו המפתח על השוכר לבדוק, ואם משחל י"ד מסר לו המפתח על המשכיר ששכר נתחייב מבערב. ועלה בענין המשכיר בית לחברו ב"ד והלך לו וליתיה לבדוק ליה מאי. חזקתו ברוך או לא. לפשטין ליה מיהו אמר רב הונא במלמדו ארץ ישראל זה הוינן ערקין באלין בתוהא דסירא ורבא היינו מליקין נירות. שהיו כהים היינו וידעין שהיו יפים. וכן רב הוה מבחיקין היינו וידעין שהיו לילה. המשפיר בית לחברו השוכר חייב במזוזה שהמזוזה חובת הדר היא. המשפיר בית בארבעה עשר בניסן על מי לבדוק, ופשטא על המשפיר לבדוק, ונתיא המשפיר בית לחברו אם

המפתח תלוייה הבריקה בין החזיק בין לא החזיק. ועיין צמי רעיו דוד. יד. ולא אמרי' הכי. מוס' הלא"ש. הדגיא הכל נאמנין על ביעור חמץ אפילו נשים ואפילו עבדים ואפילו קטנים, מאי טעמא, לאו משום דחזקתו ברוך וקטור הכל הברין הן אצל ביעור חמץ. ונתיא חזר שמת והניח מגורה מליאה פירות אפילו הן בני יומן מיהו הן בחזקת מתקנין. ורצין לא אלא משום דאמר הני, והדרין מוקמינן לה לעולם כי האי גונא חזקתו ברוך, והני חזקתו הכל נאמנין על ביעור חמץ וכו'. כגון דמוחוץ לן בהאי ביאה דלא בדיק ואמרי הני בדיקין. אמרין כיון בדיקת חמץ מדרבנן היא, דאי מדאורייתא בביטול בעלמא סגי לה, הימניהו רבנן להני נשי ועבדים וקטנים במילתא דהיא מדרבנן נתיחיה. [נ"א: ורצין דמוחוץ לן דלא בדיק.]